

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินกองทุน (Capital Adequacy) กับการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย เพื่อตอบคำถามว่า ภายใต้ข้อกำหนดหลักเกณฑ์ Basel I ที่มีการนำมาบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์ไทย ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ไทยอย่างไรหรือไม่ หรือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจให้กับธนาคารพาณิชย์ได้หรือไม่ โดยในการศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ทั้งในเชิงพรรณนา และเชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินกองทุน โดยการพิจารณาจากข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินของแต่ละธนาคาร ให้ข้อสังเกตว่า ฐานะความเพียงพอของเงินกองทุนที่มีแนวโน้มเข้มแข็งขึ้นหลังจากที่มีการนำหลักเกณฑ์ Basel I มาบังคับใช้ในปี 2536 จนถึงช่วงก่อนเกิดวิกฤตการเงินในปี 2540 อาจมิได้สะท้อนความมั่นคงที่แท้จริงของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยได้อย่างถูกต้อง ปัญหาหนึ่งก็คือ การบังคับใช้กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่ไม่มีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างหละหลวม ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ดีเพียงพอ เป็นเหมือนภาพสะท้อนความล้มเหลวของธนาคารแห่งประเทศไทยในการทำหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ไทย อีกปัญหาหนึ่งคือ ความอ่อนแอของธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างสุ่มเสี่ยง ขาดความรัดกุมในการวิเคราะห์สินเชื่อ โดยพิจารณาอนุมัติตามมูลค่าหลักประกันเป็นหลัก มากกว่าที่จะพิจารณาถึงศักยภาพในการชำระหนี้ของผู้กู้ ก่อให้เกิดการปล่อยสินเชื่อที่ขาดคุณภาพจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของธนาคารเองในที่สุด

การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติจากการอาศัยข้อมูลที่มีลักษณะ Panel Data ของธนาคารพาณิชย์ไทยรายธนาคาร ในช่วงเวลาระหว่างปี 2531-2550 เป็นช่วงระยะเวลาที่ครอบคลุมก่อนและหลังจากที่มีการนำหลักเกณฑ์ Basel I มาใช้จนถึงปัจจุบัน และทำการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares) ผลการศึกษาให้บทสรุปที่สนับสนุนข้อสังเกตข้างต้น เห็นได้จากตารางที่ 5.1 พบว่าการนำหลักเกณฑ์ Basel I

ตารางที่ 5.1

ทิศทางความสัมพันธ์และระดับนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรต่างๆ จากการประมาณค่าผลกระทบของหลักเกณฑ์ Basel I กับ
การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย (ปี 2531-2550)

	LA		IA		ROA		NIM		OCA	
	B4	Total9								
$CAR_{i,t-1}$	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-
					90%				95%	
$CAR_{i,t-1} * Basel$	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
							95%		95%	
Basel	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
							99%		90%	
$Size_{i,t-1}$	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
	99%	99%			95%			90%		95%
$NPLL_{i,t-1}$	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+
	95%	90%			99%					99%
GR_{t-1}	+	+	-	-	+	+	+	+	-	-
		90%	99%	99%	99%	99%	99%	99%	95%	95%
INT_{t-1}	+	-	-	-	-	-	+	-	+	+
	95%			95%	99%		99%	99%	99%	99%
MPI_{t-1}	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+
	95%						99%	90%	99%	99%

บังคับใช้ ไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการดำเนินธุรกิจในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ธนาคารพาณิชย์ไทยมิได้มีการเพิ่มความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อทิศทางการค้าเงินงานของธนาคารส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะที่มีความสุ่มเสี่ยง ก่อนที่จะเกิดวิกฤตการณ์การเงินในปี 2540

อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากวิกฤตการณ์การเงินในปี 2540 ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานและมีความโปร่งใสมากขึ้น รวมทั้งได้ตระหนักถึงการสร้างวินัยให้กับธนาคารพาณิชย์ โดยกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลทุนสำรอง และข้อมูลหนี้เสียของแต่ละธนาคารให้กับสาธารณชนรับรู้มากขึ้น เป็นเหมือนการตีกรอบให้ธนาคารพาณิชย์ระมัดระวังในเรื่องการบริหารสินทรัพย์ และคำนึงถึงการรักษาระดับความเพียงพอของขนาดเงินกองทุนให้มีความแข็งแกร่ง นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการกำกับดูแล และมาตรฐานทางบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพิจารณานำหลักเกณฑ์ Basel II ซึ่งถูกพัฒนามาใช้แทนที่หลักเกณฑ์ Basel I และหลักการ IAS 39 มาบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์ไทย เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ไทยมีการบริหารความเสี่ยงที่ดีขึ้น และมีข้อมูลทางการเงินสามารถสะท้อนความเสี่ยงที่แท้จริงของกิจการ

ผลการประมาณค่าทางสถิติ โดยอาศัยข้อมูลอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Risk-Based Capital Ratio: RBC Ratio) ที่มีการเปิดเผยสู่สาธารณชนตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมาชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ไทยไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ที่มีส่วนแบ่งตลาดสินทรัพย์รวมกันเกินกว่าร้อยละ 60 ของสินทรัพย์รวมทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ไทย กล่าวคือ ธนาคารขนาดใหญ่ที่มีอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงต่ำ มีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้าย Portfolios โดยนำเงินมาลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่มีน้ำหนักความเสี่ยงต่ำกว่าเงินให้สินเชื่อเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 5.2 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ โดยทิศทางความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับอัตราการขยายตัวของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ น่าจะช่วยสะท้อนถึงการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการประกอบธุรกิจการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย อันจะช่วยให้ระบบการเงินไทยมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับการวิเคราะห์ในด้านผลการดำเนินงานนั้น การศึกษาทางสถิติชี้ให้เห็นว่า การนำหลักเกณฑ์ Basel มาบังคับใช้ มีอิทธิพลต่อรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ (NIM) และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (OCA) ของกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นไปในทิศทางที่

ตารางที่ 5.2

ทิศทางความสัมพันธ์และระดับนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรต่างๆ จากการประมาณค่าผลกระทบของการดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel I กับ
การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย (ปี 2540-2550)

	LA		IA		ROA		NIM		OCA	
	B4	Total9	B4	Total9	B4	Total9	B4	Total9	B4	Total9
$RBC_{i,t-1}$	+	-	- 95%	-	+	- 95%	-	+	-	+
$Size_{i,t-1}$	- 99%	- 99%	+	- 95%	+	+	-	-	-	- 99%
$NPLL_{i,t-1}$	- 95%	-	- 90%	-	+	+	-	+	-	+
GR_{t-1}	-	- 95%	- 95%	-	+	+	+	+	-	+
INT_{t-1}	+	- 90%	-	-	-	- 95%	-	+	+	+
MPI_{t-1}	+	+	- 90%	-	-	-	+	+	+	+
	99%	95%					99%	99%	90%	99%

ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารเหล่านี้ให้ดีขึ้น ขณะที่อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่แข็งแกร่ง จะส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ไทยมีโอกาสในการทำกำไรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

นอกจากตัวแปรสำคัญๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองยังได้เพิ่มตัวแปรที่แสดงลักษณะเฉพาะของแต่ละธนาคาร อันได้แก่ ขนาดของธนาคาร (Size) และอัตราดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินให้สินเชื่อ (NPLL) และตัวแปรด้านมหภาค ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GR) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (INT) และดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (MPI) เพื่อให้แบบจำลองสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การที่ธนาคารมีขนาดใหญ่ขึ้นมีผลทำให้ความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันความกังวลที่เกิดจากความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระคืนหนี้ มีผลให้ธนาคารขนาดใหญ่เลือกที่จะชะลอการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยทำการตัดลดเงินให้สินเชื่อและเงินลงทุนในหลักทรัพย์ทั้งหมด อนึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรด้านมหภาคมีนัยสำคัญในแบบจำลองส่วนใหญ่ในตารางที่ 5.1-5.2

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า แนวคิดที่จะสร้างธนาคารพาณิชย์ไทยให้มีความมั่นคง โดยการนำมาตรฐานที่เป็นสากลอย่างหลักเกณฑ์ Basel มาใช้ในการกำกับดูแลนั้น จะเป็นภูมิคุ้มกันจากภาวะสุ่มเสี่ยง การบังคับใช้กฎระเบียบต้องมีความเข้มงวดและตรวจสอบได้ และถึงแม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์ที่ดีที่สุดในการกำกับดูแล ก็คงมีข้อวิเศษที่จะดำรงรักษาธนาคารไม่ให้เกิดภาวะล้มละลาย หากธนาคารยังดำเนินธุรกิจอย่างไม่มีประสิทธิภาพและขาดธรรมภิบาลโดยไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง นอกจากนี้ การปรับปรุงกฎเกณฑ์ให้ทันสมัยกับการพัฒนาความเสี่ยงที่มีความซับซ้อนขึ้นนับว่าเป็นเงื่อนไขอีกข้อหนึ่งที่มีความสำคัญ ถ้าจะใช้ข้อมูลรายละเอียดของหลักเกณฑ์ Basel I & Basel II จากบทที่สองมาพิจารณาประกอบคงเห็นได้ถึงข้อจำกัดของหลักเกณฑ์ Basel I ที่กำหนดให้สินเชื่อเกือบทุกประเภทมีความเสี่ยงเท่ากันหมด ดังนั้น ไม่ว่าจะให้สินเชื่อเสี่ยงมากหรือน้อย ก็ต้องดำรงเงินกองทุนเท่ากัน แต่ในความเป็นจริงผู้กู้แต่ละรายอาจมีความเสี่ยงไม่เท่ากัน หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่ส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์พยายามลดความเสี่ยงของตนลงเท่าที่ควร ขณะที่หลักเกณฑ์ Basel II น่าจะเป็นประโยชน์ที่จะมาช่วยสร้างเสถียรภาพของระบบการเงินไทยให้เข้มแข็งขึ้น เนื่องจากมาตรฐานเงินกองทุนใหม่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินกองทุนตามความเสี่ยงจากการประกอบธุรกิจที่มีความผันแปรตามคุณภาพของลูกค้ำที่แตกต่างกันมากขึ้น เพราะสินเชื่อที่ดีจะช่วยดำรงเงินกองทุน

ต่ำกว่า NPL จึงน่าจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังให้กับธนาคารพาณิชย์ในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ พร้อมทั้งสรรหามาตรการรองรับความเสี่ยงและการกันสำรองที่เข้มงวดขึ้น เนื่องจากหนี้ด้อยคุณภาพที่เกิดขึ้น อาจเป็นภาระต่อเงินกองทุนของธนาคารในระดับสูงเช่นกัน

5.2 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

1. งบการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ในทางปฏิบัติต้องตระหนักไว้ด้วยว่า งบการเงินดังกล่าวอาจจะไม่ได้แสดงฐานะการเงินที่แท้จริงเสมอไปก็ได้ แต่ก็ต้องยอมรับว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้มากที่สุด เพราะต้องผ่านการรับรองจากผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีควบคุมดูแลมาตรฐานการตรวจสอบบัญชีอีกชั้นหนึ่ง และเมื่อไม่สามารถหาข้อมูลแหล่งอื่นที่ดีกว่ามาทดแทนได้แล้ว ก็จำเป็นต้องยอมรับในข้อจำกัดนี้ไปโดยปริยาย

2. ข้อมูลที่ถูกปกปิดและไม่โปร่งใส เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้เกิดการหลบเลี่ยงของธนาคารพาณิชย์เพื่อเข้าสู่ธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวธนาคารพาณิชย์เองและระบบการเงินของประเทศ และหากการกำกับดูแลไม่มีประสิทธิภาพ ผลกระทบจะเลวร้ายยิ่งขึ้นจนกลายเป็นวิกฤตเหมือนดังเช่นอดีตที่ผ่านมา ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะผู้กำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ไทยจะต้องเพิ่มความเข้มงวดในการกำกับดูแล ขณะเดียวกันก็ต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงผลกระทบจากการบังคับใช้กฎระเบียบต่างๆ รวมถึงต้องมีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินเพื่อรองรับวิกฤตในรูปแบบใหม่ๆ ที่มีความซับซ้อนขึ้น อันจะส่งกระทบต่อการดำเนินงานของธนาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาคารขนาดเล็ก ที่มีความอ่อนแอในเชิงการแข่งขันและการบริหารความเสี่ยง

3. ผลการศึกษาที่ได้บ่งชี้ถึงความสำคัญของขนาดธนาคารที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นภาพสะท้อนถึงความยากลำบากในการแข่งขันของธนาคารขนาดเล็กในภาคอุตสาหกรรมนี้ ทางเลือกในการรวบรวมระหว่างธนาคารเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งทางธุรกิจ หรือการเปิดทางให้ธนาคารต่างชาติที่มีฐานเงินทุนที่มั่นคงและมีเทคโนโลยีและรูปแบบการดำเนินงานที่ทันสมัย อาจเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ธนาคารเหล่านี้ดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างแข็งแกร่ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อโดยส่วนตัวว่า การเปิดเสรีทางการแข่งขัน โดยสร้างระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม น่าจะเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้นวัตกรรมทางการเงินใหม่ จะช่วยให้เข้าใจและหาทางป้องกันได้ดีกว่าการปิดกั้น

4. การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ Basel II & Basel III ในครั้งนี้ เป็นเพียงการศึกษาถึงผลกระทบเบื้องต้นที่มีต่อธนาคารพาณิชย์ไทยในภาพกว้างเท่านั้น ทำให้ยังมีช่องทางที่จะปรับปรุงการศึกษาเรื่องนี้ได้อีกมาก โดยเฉพาะการวิเคราะห์เชิงลึกลงไป ในรายละเอียดของหลักเกณฑ์ เช่น วิธีการคำนวณหาความเสี่ยงของแต่ละตัวแปร ความน่าเชื่อถือของบริษัทจัดอันดับเครดิต จะมีผลต่อการจัดอันดับความเสี่ยงและการกันสำรอง ฯลฯ รวมถึงการพิจารณาถึงผลกระทบของกฎระเบียบที่เชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจอื่นในประเทศไทยและระบบเศรษฐกิจโลก น่าจะช่วยให้เห็นถึงผลกระทบของมาตรฐานเงินกองทุนใหม่ที่จะมีผลต่อการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยได้ชัดเจนขึ้น